

PATRISTICA

PATRISTICS

(Pseudo-)Petru Chrysologus, Trei omilii despre pace (LIII, CXXXVIII, CXLIX)

Dragoș Boicu¹

Abstract:

The Latin version of the severian homily *De pace* (CPG 4214) reveals the complicated and unexpected ways of transmitting the patristic texts. Known as Sermon 149 of *Collectio Felicianiana* and attributed to Saint Peter Chrysologus, the bishop of Ravenna (†450), the severian text is along with Sermon 138 and Sermon 53 a proof of the unusual circulation of patristic exhortations, that have distinguished themselves through their brevity and enthusiasm.

Keywords:

Peter Chrysologus, Ravenna, *Collectio Felicianiana*, Severian of Gabala, *De pace*, homiletics

I

Urmărind transmiterea omiliei *De pace* (CPG 4214) a episcopului Severian de Gabala, am constatat anterior² că varianta latină, care până la finele secolului al XIX-lea era singura versiune cunoscută a textului severian, a circulat în vechi omilii

---

¹ Dr. Dragoș Boicu, Asistent la Facultatea de Teologie „Andrei Șaguna” din cadrul Universității „Lucian Blaga” din Sibiu. E-mail: dragosbcu@yahoo.com.

² A se vedea Dragoș Boicu, „Omilia lui Severian de Gabala cu privire la pace (*De pace* – CPG 4214)”, în *RT* 3/2019, p. 230-252.

latine, fiind atribuită printre altele Sfântului Petru Chrysologul, episcop al Ravennei († 31 iulie 450), proclamat doctor al Bisericii de către papa Benedict al XIII-lea în anul 1729.

Context

Cunoscută mai ales ca cea de-a CXLIX-a omilie a Sfântului Petru, omilia severiană a trecut printr-o mică transformare pentru a putea fi cuprinsă între predicile prelatului latin. În acest sens textul a fost scurtat și adaptat, fiindu-i adăugată o propoziție menită să transforme cuvântarea lui Severian într-o concisă omilie la Nașterea Domnului.

De altfel una dintre colecțiile ce cuprind omiliile Sfântului Petru Chrysologul, așa-numita colecție „prefeliciană” păstrată în *Codex Ambrosianus C. 77 sup.* (a doua jumătate a secolului al VI-lea) și *Vaticanus Latinus 5758* (secolele VI-VII), mai poartă și numele de *Collectio Severiana*. Mai mult chiar, potrivit unei mărturii cuprinse în *Codex Ambrosianus C. 77 sup.*, fol. 157^r-157^v, un număr de 88 de omilii ale Sfântului Petru Chrysologul sunt atribuite lui Severian de Gabala³.

Numărul pare exagerat și cu certitudine că nici toate omiliile latine atribuite lui Severian nu îi aparțin Sfântului Petru Chrysologul, dar această proporție considerabilă a textelor severiene nu trebuie ignorată. Alejandro Olivar rezumă opiniile cercetătorilor mai critici care pretind că respectivele predici sunt opera unui autor occidental, latin, și nicidecum traduceri de autoritate originale grecești care i-ar fi aparținut lui Severian de Gabala, indicația geografică fiind și ea alterată pentru a corespunde acestei ipoteze. Astfel, atributul Gabalensis va fi transformat în Gauellensis, Severian fiind identificat cu un episcop din Gallia, ce ar fi trăit pe la jumătatea veacului al III-lea. Există și opinii fundamentate pe indicația din *Codex Ambrosianus C. 77 sup.*, că nu poate fi vorba de un alt Severian decât episcopul Gabalei, omiliile sale circulând sub numele lui Petru Chrysologul, a cărui personalitate l-a umbrat pe adevăratul autor⁴. Olivar nu reușește să identifice o motivație anume ori un tipar care să explice atribuirea unor omilii latine episcopului Severian de Gabala, cu atât mai mult cu cât este vorba de texte foarte diferite, neomogene, provenind de la mai mulți autori distincți. Practic, singurul numitor comun al respectivelor piese aparținând diverselor medii culturale este atribuirea lor lui Severian de către copiiștii omiliarelor medievale fie pe fondul unei confuzii, fie al unor erori de transcriere⁵.

---

³ Andrea Bizzozero, „Peter Chrysologus”, în Anthony Dupont, Shari Boodts, Gert Partoens, Johan Leemans, *Preaching in the Patristic Era: Sermons, Preachers, and Audiences in the Latin West*, Brill, Leiden & Boston, 2018, p. 403.

⁴ Alejandro Olivar, *Los Sermones de San Pedro Crisologo. Estudio critico*, Abadía de Montserrat, p. 102-103.

⁵ *Ibidem*, p. 116.

Text

Omilia CXLIX: De pace

Singura omilie severiană autentică este traducerea din greacă a cuvântării *De pace* (CPG 4214), care în *Collectio Felicianiana* poartă numărul CXLIX. Această versiune latină, mult mai scurtă decât originalul grec, reprezentând prima treime din cuvântarea descoperită în manuscrisul savait din secolul al XII-lea, publicată de A. Papadopoulos-Kerameos în anul 1891, a fost transmisă atât sub numele Sfântului Petru Chrysologul, cât și prin intermediul colecției de 38 de omilii latine atribuite Sfântului Ioan Gură de Aur, în ediția publicată de Gelenius la Basel în anul 1547: *Opera D. Iohannis Chrysostomi*⁶.

Diferența dintre cele două ediții poate fi constatată doar la nivelul titlului. În *Collectio Felicianiana* textul poartă titlul: *De nativitate Christi et pace christianorum*, în vreme ce în colecția atribuită Sfântului Ioan Hrisostom apare sub titlul: *Sermo Severiani de pace cum susceptus esset ab Iohanne episcopo*.

Încercând să explice apariția acestei traduceri, Alejandro Olivar crede că este foarte probabil ca „sirienii” – creștinii veniți din Orient care alcătuiau o comunitate foarte importantă în Ravenna, unde se găsea reședința imperială occidentală începând cu anul 402 d.Hr. – ar fi intrat în posesia textelor faimosului predicator sirian Severian de Gabala și le-ar fi tradus acolo în latină⁷.

Pe de altă parte, ipoteza cea mai plauzibilă a prezenței acestui text între omiliile lui Petru Chrysologul este aceea că traducerea omiliei *De pace*, cunoscută ca opera lui Severian, a fost inclusă într-un „libellus” cu predicile episcopului latin, circulând de atunci împreună cu respectivele cuvântări⁸, urmând a fi integrată în *Collectio Felicianiana*, când episcopul Felix ar fi reunit „libelli sermonum” atribuiți lui Petru Chrysologul, păstrați în arhivele arhiepiscopale din Ravenna, și a alcătuit astfel marea colecție, în care a intercalat din greșeală, după cum se va vedea mai târziu, și unele piese care nu erau autentice.

Între piesele spurii se numără și omilia care poartă numărul CXLIX în *Collectio Felicianiana*, text aparținând de drept lui Severian de Gabala. Pornind de la acest fapt, ilustrul cercetător benedictin și editorul critic al textelor lui Petru Chrysologul, Alejandro Olivar, formulează două ipoteze: fie Felix a dispus de surse manuscrise ale omiliilor lui Petru Chrysologul, dar care erau atribuite lui Severian, ceea ce l-a motivat pe Felix să adauge în Colecția sa predica episcopului Gabala, fie că această predică CXLIX era deja conținută în colecțiile anterioare, similare cu codicele Ambrosianus C. 77 sup., și folosită de Felix. Nu există niciun motiv să credem că intercalarea

---

⁶ *Ibidem*, p. 119.

⁷ *Ibidem*, p. 123.

⁸ *Ibidem*, p. 122.

omiliei CXLIX în *Collectio Felicianiana* s-ar fi petrecut ulterior lui Felix (†724)⁹. Chiar și după includerea în colecția de omilii ale Sfântului Petru Chrysologul, alcătuită de către episcopul Felix, paternitatea severiană a textului a fost totuși recunoscută destul de timpuriu, astfel că autorul *Liber Pontificalis Ecclesiae Ravennatis*, Andreas Agnellus, atribuia în prima jumătate a secolului al IX-lea omilia CXLIX din *Collectio Felicianiana* episcopului Severian de Gabala¹⁰.

Omilia CXXXVIII: De pace

Interesant este faptul că se poate constata o oarecare asemănare între omilia CXLIX și CXXXVIII din aceeași *Collectio Felicianiana*, care, judecând după stil, nu poate fi nici opera lui Severian, dar nici a Sfântului Petru Chrysologul. Cele două mici cuvântări sunt îndemnuri la pace și prezintă forme literare similare. Ambele se referă la un superior ecleziastic, care este numit „pater communis”¹¹. Intitulată și ea *De pace*, omilia CXXXVIII se distinge prin stilul calm și facil, deloc specifice episcopului de Ravenna. Dovezi împotriva autenticității micului text sunt, printre alte expresii, vocativele „fratres carissimi” și „carissimi”. Autorul se prezintă ca un „peregrinus viator” străin și vorbește din ascultarea pe care o datorează unui „magister potens”, pe care îl numește „pater ac magister noster communis”. Alejandro Olivar refuză categoric atribuirea discursului Sfântului German de Auxerre, pe motiv că prelatul gal, care, într-adevăr, a vizitat Ravenna în timpul păstoririi lui Petru, nu ar fi folosit expresii atât de precise care să indice supunerea față de episcopul de Ravenna, care nu era superiorul său ecleziastic¹².

Omilia LIII: De pace

În cadrul aceleiași colecții se găsește o a treia omilie dedicată păcii, care este, de asemenea, neautentică. Omilia LIII este o prelucrare a cuvântării LXI din Apendicele pseudoaugustinian¹³, unde textul a fost combinat cu cel al omiliei XCVII din același Apendix. Așa cum sublinia cu destul de multă certitudine Alejandro Olivar, și această scurtă predică nu conține niciun element care ar putea să-l indice pe episcopul Petru Chrysologul ca autor al textului. În plus, întâistătorul Ravennei nu obișnuiește să își deschidă omiliile cu câte un verset din Sfânta Scriptură, iar expresiile repetate, precum

---

⁹ *Ibidem*, p. 51.

¹⁰ *Ibidem*, p. 121.

¹¹ *Ibidem*, p. 122, n. 94.

¹² *Ibidem*, p. 201-202.

¹³ Augustin, *Sermo LXI: De pace*, în Augustinus, *Opera omnia post Lovaniensium Theologorum Recensionem*, volumul 5, partea a doua, Paris, 1838, col. 2469-2471.

„carissimi” și „fratres dilectissimi” sunt deopotrivă de improprii Sfântului Petru Chrysologul, așa cum este, în general, și stilul liniștit al discursului¹⁴.

Deși niciuna din omiliile menționate nu îi aparțin episcopului Petru Chrysologul, ele dau mărturie despre o insolită circulație a textelor patristice care s-au distins prin brevități și exortare, motiv pentru care le traducem mai jos.

Subtext

Pacea a reprezentat întotdeauna mult mai mult decât absența violenței și a presupus împărtășirea de o stare de eliberare și profundă liniște interioară. Dar atât pacea lăuntrică, cât și cea exterioară se găsesc dincolo de posibilitățile omenirii de a le dobândi ori de a le oferi semenilor, fiind, în consecință, considerate daruri ale divinității.

Socotind împlinită profeția lui Isaia, creștinii s-au raportat la persoana Mântuitorului ca „Înger de mare sfat, Sfetnic minunat, Dumnezeu tare, biruitor, Domn al păcii, Părinte al veacului ce va să fie” (*Is* 9, 5). Dar mesajul adus de Mesia, „Domnul păcii”, provoacă el însuși animozități, iar cuvintele Lui anunță caracterul revoluționar al Evangheliei: „Nu socotiți că am venit să aduc pace pe pământ; n-am venit să aduc pace, ci sabie” (*Mt* 10, 34; *Lc* 12, 51). În ciuda reacțiilor contradictorii pe care le stârnește în societate, Evanghelia stă sub semnul păcii (*Ef* 6, 15). Mărturie stau salutările cu care apostolii își deschid epistolele¹⁵ și pe care le pecetluiesc cu binecuvântarea păcii¹⁶.

Creștinii și asumă, și păzesc „legământul păcii” vestit prin profetul Iezechiel (*Iez* 34, 25; 37, 26), și în fața neliniștii cotidiene îl invocă pe „Dumnezeul păcii”¹⁷ să-i facă părtași binecuvântării Sale. Dar pacea nu e doar antipodul tulburării sau al violenței, ci relevă adevărata natură a creației: ordinea (*ὁ κόσμος*), de vreme ce „Dumnezeu nu este al neorânduiei (*ἀκαταστασίας*), ci al păcii” (*2 Co* 14, 33).

Deși oferită în mod necondiționat: „în orice casă veți intra, întâi ziceți: Pace casei acesteia” (*Lc* 10, 5; *Mt* 10, 12), pacea trebuie conjugată cu o disponibilitate anume pentru a putea fi primită, făcând „fiu al păcii” pe cel peste care pacea se va odihni (*Lc* 10, 6).

---

¹⁴ G. Böhmer, *Des heiligen Petrus Chrysologus, Erzbischofs von Ravenna ausgewählte Predigten*, Kösel, Kempten und München, 1923, p. 21-22; Alejandro Olivar, *op. cit.*, p. 169-170.

¹⁵ *Rm* 1, 7; *1 Co* 1, 3; *2 Co* 1, 2; *Ga* 1, 3; *Ef* 1, 2; *Flp* 1, 2; *Col* 1, 2; *1 Tes* 1, 1; *1 Tim* 1, 2; *2 Tim* 1, 2; *Tit* 1, 4; *Filim* 1, 3; *1 Ptr* 1, 2; *2 Ptr* 1, 2; *2 In* 13; *Iuda* 2.

¹⁶ *Rm* 16, 20; *Ef* 6, 23; *Flp* 4, 7; *Col* 3, 15; *1 Tes* 5, 23; *1 Ptr* 5, 14; *2 Ptr* 3, 14; *3 In* 15.

¹⁷ *1 Tes* 5, 23; *Rm* 16, 20; *1 Co* 14, 33; *2 Co* 13, 11; *Flp* 4, 9; *2 Tes* 3, 16; *Evr* 13, 20.

Misiunea de proclamare a păcii este și ea transmisă prin succesiune apostolică episcopilor și preoților care duc mai departe această datorie de a face cunoscute efectele și roadele păcii pentru fiecare suflet și comunitate.

Cu toate că ar părea o temă omiletică esențială, pacea nu este un motiv foarte frecventat de predicatorii creștini de la finele Antichității. Puținele discursuri dedicate subiectului reiau pasajele scripturistice și iau forma unor înșiriri de sentințe scurte, ritmate de scandările omiletului. Intenția este aceea de a insufla disponibilitatea creștinilor pentru a putea primi pacea. De aceea se insistă pe efectele benefice, pentru a-i determina pe ascultători să depună minimul efort și să își dorească autentic dobândirea păcii.

În cazul omiliei severiene (CXLIX) am stabilit deja că interesul autorului este acela de a aplana sciziunea creată între episcopul Gabalei și Sfântul Ioan Gură de Aur, încercând să-și convingă auditoriul că a fost vorba de o neînțelegere omenească ce a fost depășită și îndeamnă mai degrabă la consolidarea Bisericii pentru a nu lăsa loc fisurilor create de șicane mărunte. Selectarea primelor trei paragrafe din original și adaptarea textului sugerează că a fost într-adevăr folosit ca omilie dedicată sărbătorii Nașterii Domnului, accentul fiind pus pe imnul îngeresc: *Gloria in altissimis Deo!*

În schimb, cuvântarea a LIII-a, compusă din cele două texte atribuite Fericitului Augustin, pare mai degrabă un exercițiu de exortatie ce trebuia rostit pentru motivarea ascultătorilor, punctând minimal calitatea creștinului de fiu al lui Dumnezeu după har, roadele păcii lăsate și date de Hristos, neputința de a atinge pacea în absența iubirii de semen, încununarea sacerdotului de pacea comunității, preeminența păcii între virtuțile creștine. Un motiv recurent este afirmația că puritatea dogmatică este păstrată de Biserica consolidată prin unitatea păcii în Hristos.

Cuvântarea CXXXVIII este cea mai scurtă, dar și cea mai interesantă pentru că pare a fi un scurt discurs improvizat de un cleric oaspete la solicitarea episcopului gazdă. Este exemplul perfect pentru un mesaj neutru, menit să nu deranjeze pe nimeni, să nu atingă problemele delicate ale comunității vizitate, intenția evidentă a predicatorului fiind aceea de a se eschiva de la rostirea cuvântului de învățătură. Totuși, silit de circumstanțe – pe care ține să le prezinte subtil și cu o notă de autoironie, dar și de falsă modestie – să adreseze o scurtă predică, se rezumă la a relua practica apostolică de a binecuvânta comunitatea în care a ajuns cu formula evanghelică „Pace casei acesteia”. Pornind de la acest punct, face distincție între pacea „necredincioasă și șovăitoare a acestei lumi”, motivată de teamă sau interese personale, și pacea lui Hristos, care covârșește toată mintea și păzește inimile credincioșilor. Fără să dezvolte mai mult subiectul, predicatorul își încheie discursul în așteptarea cuvântului chiriarhului locului, pe care îl măgulește numindu-l „magister potens”.

II (Pseudo-)Petru Chrysologul

*Cuvântarea a LIII-a Despre pace*¹⁸

Preaiubiților, a spus evanghelistul „Fericiți făcătorii de pace că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema” (*Mt 5, 9*). Cu bună dreptate virtuțile creștine cresc¹⁹ în cel care are armonia desăvârșită a păcii creștine și nu ajunge la numirea de fiu al lui Dumnezeu, decât prin calitatea²⁰ de făcător de pace. Pacea este, preaiubiților, cea care îl ridică²¹ pe om din robie, dă un titlu nobil, preschimbă starea persoanei în relație cu Dumnezeu, din slujitor face fiu, din sclav face liber.

Pacea, fraților, este dorirea lui Dumnezeu, plăcerea lui Hristos, este deplinătatea sfânteniei, regula dreptății, cârmuitoarea învățaturii, păstrătoarea obiceiurilor (bune) și inițiere în toate lucrurile vrednice de laudă. Pacea este chezașia rugăciunilor, (împlinire) grabnică a stăruințelor și calea ușor de obținut, îndeplinirea tuturor dorințelor. Pacea este mama iubirii, întăritura inimii și dovada clară a minții curate care a venit de la Dumnezeu, întrucât El dorește (astfel). [Pacea] cere orice ar vrea și primește orice ar cere. Pacea trebuie să păzească poruncile împărătești, căci Însuși Domnul Hristos spune: Pacea Mea dau vouă, pace las vouă (*In 14, 27*). Aceasta înseamnă: În pace v-am trimis pe voi, în pace vă voi găsi. Plecând (Hristos dintre noi), a vrut să dea ceea ce dorea să găsească în toți când va reveni. Porunca cerească este păstrarea a ceea ce (Hristos) a dat: este o singură chemare, să descopăr ceea ce am trimis.

A sădi din rădăcini este (lucrarea) lui Dumnezeu. A smulge cu totul (este lucrarea) vrăjmașului. Căci precum iubirea frățietății este de la Dumnezeu, astfel ura (este) de la diavolul; de aceea ura trebuie condamnată de vreme ce este scris: Cine urăște pe fratele său este ucigaș (*I In 3, 15*). Vedeți deci, preaiubiți frați, precum trebuie iubită pacea, (la fel trebuie) prețuită și armonia; acestea sunt de fapt cele care dau naștere iubirii și o hrănesc pe ea. Dar știți, potrivit apostolului, că iubirea este de la Dumnezeu (*I In 4, 7*); deci este fără Dumnezeu cel care nu are iubire.

Pacea poporului, preaiubiților, este slava preotului, și bucuria deplină a păcii este iubirea împlinită a fiilor. A îndemna este (lucrarea) sacerdotului pe care acesta o datorează, (iar lucrarea) poporului este de a asculta ceea ce îl învață. Nu este îngăduit

---

¹⁸ Traducere după *PL 53:347-348*.

¹⁹ *Virescunt* – lit. înfloresc.

²⁰ *Per nomen* – lit. prin titlul.

²¹ *Spoliat* – lit. răpește, dezbracă.

orice: lucrarea păstorului este de a interzice (păcatul), iar a turmei de a asculta și a-și dori ca să nu fie făcut (răul): dacă unul s-ar înțelege cu celălalt, toate sunt izbăvite; și nici Dumnezeu nu ar găsi în popor ceva vrednic de pedeapsă, nici sacerdotul nu ar putea să aibă ceva de regretat. Deci fraților, să păzim cele poruncite care sunt menite vieții; fraternitatea unită să se păstreze prin legăturile iubirii fără margini și să se țină împreună prin folositoarea legătură a dragostei în iubirea reciprocă, care acoperă mulțime de păcate.

Prin urmare iubirea trebuie să îmbrățișeze toate dorințele, care poate să aibă atât de multe lucruri bune câte recompense. Pacea trebuie păstrată înaintea tuturor virtuților, de vreme ce Dumnezeu se află întotdeauna în pace. Să nu lăsăm loc vrăjmașului să aibă putere să sădească neghina²² în holda de grâu (*Mt* 13, 25), și (nici dușmanului) lipsit de griji și, pe deasupra, bătând să risipească chiar la vremea culesului²³ roadele așteptate, batjocorind nădejdea îndelungatului efort. (Diavolul) fie amestecă vinul de o încântătoare vechime în licoarea înșelăciunii transformându-l prin amestecare în vărsările drojdiei, fie amestecă laolaltă dulcea miere și veninurile mai amare decât fierea.

Să fie alungate departe rivalitățile, (să fie alungate) departe disputele, (să fie alungate) departe insultele, pentru că laț al morții este limba celor ce viclenesc²⁴ și vorbesc în două feluri²⁵. Să nu-și pângărească sufletul său ca să nu se întărească legăturile morții împotriva lui întru pedeapsa sa. Iubiți pacea și toate sunt liniștite: ca să puneți deoparte și răsplățile pentru noi și bucuriile pentru voi, ca Biserica lui Dumnezeu întemeiată pe unitatea păcii să păstreze deplină învățătura în Hristos.

Cuvântarea CXXXVIII Despre pace²⁶

Preaiubiți frați, ar fi fost mai bine într-adevăr, dacă părintele și învățătorul nostru comun ar fi permis ca ignoranța noastră să rămână tănuită, și să nu descopere neputința²⁷ (noastră), care era ascunsă în noi până acum sub acoperământul propriei modestii. Ar fi fost mai bine ca cel care atât de deplin prisosește în bogățiile spirituale ale doctrinei [să nu caute] nicidecum să scoată la iveală tributul cuvântului lipsit de importanță din mica barcă a săracului. De fapt cum ar putea fi de folos cel lipsit celor

---

²² *Zizania* – lit. neghina. În limba română termenul desemnează deopotrivă planta erbacee anuală (*Agrostemma githago*), dar a fost înzestrat și cu sensul figurat de discordie, neînțelegere, dezbinare, ceartă etc. provocată de nepotrivirea de interese, de păreri sau o acțiune în care se folosesc mijloace nepermise pentru realizarea unui scop.

²³ *Ipsa messis maturitate* – lit. la însăși vremea coacerii recoltei.

²⁴ *Susurronis* – lit. cei ce șoptesc.

²⁵ *Bilinguis*.

²⁶ Traducere după *PL* 53:571.

²⁷ *nec publicaret penuriam* – lit. nici să nu facă publică lipsa.

bogați, sau călătorul celor din cetate sau cel bădăran și ignorant celor devotați învățaturii?

Totuși, de vreme ce am fost siliți să ne supunem poruncilor, aceeași pricină a smereniei, care pare să justifice (tăcerea), ne obligă să cuvântăm și să ne supunem.

Deci, o evlavios popor al Domnului, ce am putea să vă oferim în mod potrivit, oricât (am fi) de săraci și de ignoranți?

(Vă oferim) fără îndoiala pacea, pe care Domnul nostru Iisus Hristos ne poruncește ca să o oferim fiecărei case în care intrăm (*Lc 10, 5*); de aceea și noi, la începutul salutării noastre, am cerut stăruitor de la Domnul pentru voi pace, pe care trebuie să o avem întotdeauna și (pentru care trebuie) să ne rugăm întotdeauna. Nu acea pace necredincioasă și șovăitoare a acestei lumi care fie este căutată ca răsplată, fie este păstrată din teamă (de război), ci pacea lui Hristos, care, potrivit afirmației apostolului Pavel, covârșește toată mintea și păzește inimile credincioșilor (*Flp 4,7*); pacea care este hrănită de sâni rodnicei iubiri, pacea (care este) ucenița credinței, stâlpul dreptății; pacea (care este) arvuna potrivită nădejzii viitoare; pacea care împreună cele prezente și le atrage pe cele absente; pacea care aduce împreună cele pământești cu cele cerești și cele omenești cu cele dumnezeiești; căci astfel a spus Apostolul: *Pentru că Domnul nostru Iisus Hristos a împăcat cu sângele Său nu doar cele ce sunt pe pământ, ci și cele din cer (Col 1, 20)*.

Prin urmare acestea sunt pentru voi, preaiubiților, merindele (pe care ca) un pelerin aflat pe cale²⁸ le-a pus înainte pe măsura puterilor unui sărman călător, așteptând mai degrabă împreună cu voi la masa puternicului învățator să se reverse bogatele și îmbelșugatele jertfe care au fost pregătite²⁹. Iar Dumnezeuul păcii, care a unit cele pământești cu cele cerești, să ne dea nouă să gustăm aceeași (pace) în fiecare și, în deplină armonie, (fiecare) să se bucure prin Hristos Domnul nostru prin care este slava lui Dumnezeu, Tatăl Atotputernicul, în vecii vecilor. Amin.

Cuvântarea CXLIX Despre Nașterea lui Hristos și pacea creștinilor³⁰

La venirea Domnului și Mântuitorului nostru și în prezența Lui trupească, îngerii care conduceau cereștile coruri bine-vesteau păstorilor, zicând: *Vă vestesc bucurie mare, care va fi la tot poporul!* (*Lc 2,10*) Prin urmare, de la înșiși sfinții îngeri

²⁸ *Viator* – lit. călător.

²⁹ *Saginari* – lit. a fi îngrășat în vedere sacrificării.

³⁰ Traducere după *PL 53:598-599*. Pentru versiunea greacă a se vedea Severian, *Homilia de pace*, editată de Athanasios Papadopoulos-Kerameus, în *Ανάλεκτα Τεροσολυμικῆς Σταχυολογίας*, I, St. Peterburg, 1891, p. 15-26 (critical edition; spelling, accents and punctuation corrected and standardised to modern editorial standards by Sever Voicu; text critical corrections by Annette von Stockhausen), <http://pta-nemo.herokuapp.com/text/urn:cts:pta:pta0001.pta030.pta-grc1/full>. Pentru traducerea română a se vedea: Dragoș Boicu, „Omilia lui Severian de Gabala cu privire la pace (*De pace – CPG 4214*)”, în *RT 3/2019*, p. 230-252.

împrumutând și noi glasul, vă vestim vouă bucurie mare. Căci astăzi Biserica este în pace și ereticii (sunt) în turbare; astăzi corabia Bisericii este în port și nebulia ereticilor este aruncată în valuri; astăzi, fraților, păstorii Bisericii (se găsesc) în siguranță și ereticii sunt în tulburare; astăzi oile Domnului (se află) la adăpost și lupii înnebunesc; astăzi via Domnului (se află) în belșug și lucrătorii nedreptății în lipsă; astăzi poporul lui Hristos, preaiubiților, este preaslăvit și vrăjmașii adevărului sunt umiliți; astăzi, preiubiților, Hristos (se află) în bucurie și diavolul în amărăciune; astăzi îngerii (se află) în veselie și demonii (se găsesc) în încurcătură. Și ce (nevoie este) să spunem mai multe? Astăzi Hristos care este împăratul³¹ păcii, înaintând cu pacea sa, a alungat toată vrajba, a smuls neînțelegerile, a tulburat discordia și, precum strălucirea soarelui pe cer, așa luminează (Hristos) Biserica cu splendoarea păcii. *Pentru că vi s-a născut astăzi, zice, Mântuitorul lumii (Lc 2, 11). O cât de dorit (este) numele păcii, cât de statornică (este) temelia evlaviei creștine, și (cât) de împodobit altarul cel ceresc al Domnului. Și ce putem spune în chip potrivit despre pace. Pacea este însuși numele lui Hristos, precum zice și Apostolul: căci Hristos este pacea noastră, care face una din cele două*” (Ef 2, 14), care nu erau de acord nu din pricina opiniilor (diferite) sau a credinței, ci din invidia diavolului. Într-adevăr, precum atunci când împăratul iese în public, și străzile sunt curățate, și cetatea este împodobită cu toate felurile de flori și ornamente, ca să nu se găsească nimic ce ar putea părea lipsit de vrednicie în ochii împăratului; așa și acum, când apare Hristos ca împărat al păcii, tot (lucrul) care era trist a fost îndepărtat din mijloc (ul comunității); și începând să strălucească adevărul, este alungată minciuna, fuge discordia, strălucește armonia. Și precum vedem adesea că se întâmplă, acolo unde sunt reprezentate imaginile împăraților sau (mai bine zis) ale fraților, ca să fie descoperite însemnele concordiei în amândoi, iscusitul pictor a așezat în spatele amândurora concordia în chip de femeie, care, cuprinzându-i pe amândoi cu brațele, face cunoscut că acești (împărați) care sunt văzuți separați în trupuri se armonizează în opinii și voință; tot așa și acum pacea Domnului stând în mijloc și unindu-i pe amândoi în sânul nostru mângâietor, arată, strângându-i în brațe, că trupurile separate se unesc într-o singură suflare, întru care este împlinit fără dubiu cuvântul profetic, care zice: *și va fi sfatul păcii între amândoi (Zah 6, 13)*. Și chiar ieri părintele nostru comun a arătat mai înainte (aceasta) în cuvântarea evanghelică despre pace, (iar) astăzi noi descoperim cu adevărat cuvintele păcii; ieri, el însuși ne-a primit cu brațele deschise cu cuvântul păcii, iar astăzi noi, cu pieptul lărgit și brațele deschise, alergăm în întâmpinarea lui cu darurile păcii. Acum conflictele au fost stinse. Frumusețea păcii a dobândit toate, acum diavolul este în amărăciune și întreaga ceată a demonilor în tânguire; acum (este) bucurie întru cele cerești, și veselie între îngeri, cărora pacea le este caracteristică în mod deosebit; pe aceasta o prețuiesc chiar și oștile cerești, lângă care se găsește izvorul ei etern din care sunt înrouate apoi chiar cele de

---

³¹ *Rex* – lit. rege.

pe pământ, fiind picurați stropi (ai păcii). Și prin urmare, chiar dacă pacea este lăudată de către sfinți pe pământ, strălucirea ei prisosește în cer datorită laudelor: îngerii din ceruri³² o laudă și zic: *Slavă întru cei de sus*³³ *lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire (Lc 2, 14)*. Vedeți, fraților, în ce fel toate cele cerești și cele pământeste își trimit pe rând darurile păcii: îngerii din ceruri vestesc pe pământ pacea, (iar) pe pământ sfinții Îl slăvesc pe Hristos, Care este pacea noastră, aflat întru cele cerești, și strigă în coruri tainice: *Osana întru cei de sus (Mt 21, 9)*. Prin urmare să zicem și noi împreună cu îngerii: Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu, Care l-a umilit pe diavolul și l-a înălțat pe Hristosul Său; slavă întru cei de sus lui Dumnezeu, Care a alungat discordia și a așezat pacea. Vedeți, fraților, glasul îngeresc de bucurie. Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace. Vă arăt vouă meșteșugul diavolului, a cărui viclenie voi nu o ignorați. A văzut Satana fermitatea și statornicia credinței, a văzut-o păzită de evlavia dogmelor, a văzut-o pe ea având din belșug roadele faptelor bune, și prin urmare a venit (să-i conducă) pe toți spre nebunie, și a izbucnit în turbarea mâniei, ca să sfâșie armonia, ca să smulgă milostivirea, ca să sfărâme pacea, dar pacea să fie întotdeauna cu noi.

---

³² *Coelestes angeli* – lit. cereștii îngeri.

³³ *Gloria in altissimis Deo* – lit. slavă întru cele mai înalte lui Dumnezeu. *Altissimis* este termenul folosit de Fericitul Ieronim pentru a traduce superlativul grec *ὕψιστος* (Lc 2, 14). Ulterior se va răspândi varianta *gloria in excelsis*.